

Kovrig Béla

MERRE MEGYÜNK?

Az 1943-ban megjelent füzet reprintje

Petrás Éva utószavával

Barankovics István Alapítvány
Budapest, 2018

A reprint eredetije Veszprémi Érseki Könyvtár,
30688 lelt. sz.

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás,
illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás
a kiadók előzetes írásbeli hozzájárulásához van kötve.

A kiadásért felel a Barankovics István Alapítvány elnöke
ISBN 978 963 693 913 7

30688

MERRE MEGYÜNK?

KIADJA A HIVATÁSRENDI MOZGALMAK SZÁMÁRA
AZ EMSzO ÉS A KALOT.

Felölős kiadó: Dr. Kovrig Béla. — Bánsági Ádám nyomdája Kispeszt

A nyugaton egykor megindult ipari forradalom szelleme és életformáló ereje az utóbbi két emberöltő során behatolt hazánkba is. Lépésről-lépésre terjedve fokozatosan a magyarság életében is kiváltotta mindazokat a jelenségeket, amelyek az iparosodó társadalmat világszerte jellemzik.

Igazságszeretetünkkel elismerjük az előrehaladó iparosodásnak népünkre előnyös következményeit. Ennek köszönhetjük hazánk természeti javainak gazdaságosabb értékesítését, a termelés bővülését, a nép egyenletesebb és teljesebb foglalkoztatását, a magyar munka növekvő produktivitását, a nemzeti jövedelemnek és ezzel a megélhetés színvonalának bár lassú, de a béke idején fokozatos emelkedését.

Minket azonban nem vesztegetnek és nem tévesztenek meg a külső anyagi világnak ezek a különben sokatmondó tényei, mert a dolgok és az anyagi összefüggések mögött a lényegyet keressük, az *embert* és szüntelen aggodalommal kérjük: mi történt az emberrel?

Az emberrel pedig ez történt:

Az ipari forradalmat tápláló, benne feszülő szellem felházdott az Isten ellen. Vakmerően száműzni igyekezett Istent a család, az ifjúság, az egész társadalom és az állam életéből.

Királyok, nemzetek, emberek közös célú, istencélú élete helyett külön-külön célú, öncélúvá vált az élet. Az azonos örökértelmű, természetfeletti érdekű és azonos jelentőségű emberi lét és emberi mű helyét az öncélúság foglalta el.

Isten előtt mindenért, minden embertársért való szüntelen felelősség, erkölcsi tartalmú hivatástudat, a közjó szolgálatának áldozatkészsége és a századokkal megszentelt hagyományok tisztelete helyett egyéni és csoportönzés, bírvágy és hatalmaskodás uralkodott el a társadalmon. A társadalmak önérdék hajszolá-

sától szétzilált életében a nemzet nemzettársában, az ember embertársában csak önző törekvéseinek eszközét, vagy akadályát, telhetetlen étvágyának kiszemelt áldozatát látta, nem pedig egyenértékű munkatársát egy isteni világterv megvalósításáért teljesített hivatás kifejtésében.

Az egyének és a csoportok önzése számtalanszor még az államhatalmat is a maga bírványának és hatalmaskodásának szolgálatába állította, jöllehet, az állam rendeltetése a közjó szolgálata lett volna. Ugyanez az önzés a család és a szülőföld. tiszteletéből sarjadt természetes és emberveség patriotizmust. versenynacionalizmussá torzította, mely a népek hiúságát felmagasztalja és hibáit kendőzi és sorozatos gyilkos háborúkat kiváltó imperializmussá süllyed.

Az egyének és a csoportok mohó önzése a házasságot is kiforgatta való lényegéből és rendeltetéséből. A családi kötelekeket lazítva elősegítette a teljes életközösségek és minden más hagyományos közösség oszlását-bomlását, széthullását és ezzel a társadalmaknak önmagukat dicsőítő és csodáló öncélú egyének sokaságára való széjjelporladását.

Ugyanez az önzés az emberek sokaságát lélbizonytalanságban, a jövőtől való szüntelen rettegésben, kevesektől való határtalan függésben és kiszolgáltatottságban, egyszóval olyan élethelyzetben tartotta, mely összeférhetetlen az ember méltóságával, isteni eredetével és hivatásával.

Számítóvá, rideggé, fagyossá, embertelenné vált ez a mindenben — eszmékben, eszményekben és emberekben egyaránt — csak önző törekvések eszközeit látó és mindent csak ekként értékelő világ. A mennyiség, a szám és nem a minőség — a rögeszméktől vezetett tömeg és nem az Isten-eszmétől megvilágosított lelkes emberi személyiségek világává.

Az ember, a lelkes-szellemes, Istentől teremtett és megváltott és ép ezért méltóságos ember, a teljes ember mindenütt elsikkadt, ahol megtagadta létének, méltóságának egyetlen igazi alapját: Teremtőjét.

Most önmagát emészti, pusztítja ez a számító, elanyagiasodott, érdekhajhász világ. Az öncélú, egymást mardosó csoportokra hullott, civilizáltnak vélt emberiség meghasonlása teljes. Nincsen közeledés, megértés, együttműködés! Nem lehet egység — mert nincsen egyetlen közös ideál, nincsen együttesen tisztelt

érték és jogelv — mert nincsen e világ előtt Isten, akinek erkölcsi szeretet-törvényét, természetes rendjét és jogát nemcsak szóval, de tettekkel is elfogadná.

A totális háború Isten megtagadásának, a társadalmak életéből botor módon való kiküszöbölésének, az emberi szellem észtelen lázadásának totális következménye!

Ime, ez történt az emberrel, ettől szenved az emberiség.

A liberalizmus és a marxizmus készülődik !

Most forr a világ a háború poklában. Minél általánosabb és totálisabb a háború, annál nagyobb az ebből támadt változás a közgondolkodásban, a társadalmak életében és a politikai uralmi formában.

Világszerte kérdik, kutatják és előkészítik, hogy milyen legyen az élet a háború után.

Felkészül erre az ipari forradalom egyik élesztője, a gazdasági liberalizmus, hogy a szabadság keresztény gondolatának kiszáradásával sereget toborozzon. Felkészül az Eötvös nemes szellemiségétől idegenné vált gazdasági tájékozású liberalizmus, hogy megkísérelje a XIX. század politikai és gazdasági közviszonyainak helyreállítását, hogy feltámassza a gazdasági szabadportyázásnak és a tőke öncélúságának azt a világát, amelyből a proletáriátus, a tömeggyűlölség, az osztályharc, az imperializmus és a jelen minden meg nem oldott szociális kérdése támadt.

Felkészül a háború utáni életre az ipari forradalom szülöttje, a humánus szocializmusától idegen marxizmus is, hogy betelözze azt, amit szellemi ikertestvére, a liberalizmus a francia forradalommal megalapozott: a társadalom olyan épületét, melynek nem az istenhit, nem a teremtet ember erkölcsi természeté és a nép történelmi múltja, hagyománya az alapja, hanem valaminő — az építők ötleteiből szőtt — ideológia.

Mi is felkészülünk!

Tudjuk, hogy az emberi együttélés alapelvei hazánkban nem ellenkezhetnek a magyarságot környező népek általában akkor uralkodó politikai, társadalmi irányelveivel, mégis mindent el kell követnünk, hogy azok ne jussanak ellentétbe a

magyar közösségi élet hagyományos szellemi alapjaival és a magyarság sajátos életstílusával.

Tudjuk, hogy a háború utáni európai élet alapelveit elsősorban azok a hatalmak alakítják ki, melyek az új nemzetközi rendet megállapítják, fenntartását gazdaságilag elősegítik. De tudjuk azt is, hogy minden tartós nemzetközi rend egyszersmind szellemi rend is. Aki a pápaság lelki, szellemi, művelődési és minden egyéb területen felismerhető, nagy tiszteletét és óriási súlyát ismeri, nem katolikus országokban is és jól tudja, hogy az európai-amerikai civilizációban kialakuló minden nemzetközi szellemi rend tényleges érvénye, tekintélye és tartóssága jelentős mértékben attól függ, hogy a világ legősibb, legmagasabb és legegységesebb szellemi tekintélye, a pápaság együttthatója, vagy kemény bírálója lesz-e annak az új nemzetközi szellemi rendnek, aminek a nemzetközi politikai rend csak külső megnyilatkozása.

Az erkölcsi törvényt hivatottan képviselő, értelmező és érvényesítő katolikus egyház elismerő, kívülről bíráló, vagy keményen elítélő magatartásától függ a háború utáni nemzetközi szellemi és politikai rend általános tekintélye és tartóssága.

Minden katolikus többségű országban, így hazánkban is hivatása a katolikus társadalmi szervezkedésnek, hogy a nemzetküldetésével, hagyományaival és sajátos szellemiségével, nemkülönben a nemzet életstílusával számolva — a világegyháztól értelmezett erkölcsi törvény érvényesítéséért — együttthatója legyen a társadalmi élet formálásának. Előbb-utóbb valóban közösségi életformáló erőként hat minden olyan mélygyökerű társadalmi mozgalom, mely Istenbe vetett élő katolikus hitből merített akarattal, következetesen és céltudatosan kívánja nemzetében az egyház emberérvényesítő tanítását képviselni és valóra váltani.

Ilyen értelmű társadalmi mozgalomként a magyar katolikusok szervezésével, erkölcsi és szellemi erejük összpontosításával, a katolicizmusban rejlő alkotó lendülettel együtttható akarunk lenni a háború utáni magyar társadalom kialakításában. A magunk szervezett erejével is elő akarjuk segíteni az erkölcsi törvény és a természeti jog érvényét, az ember személyiségének és munkájának védelmét, a hagyományok, jó-

szokások megbecsülését, a katolikus nevelő értéket és hagyományokat kifejtő keresztény kultúrpolitikával minden szellemi erő kibontását, a családok életégységét és biztonságos megélhetését a szociális igazságosságban belsőleg jól kiegyensúlyozott magyar társadalomban.

Katolikus erőtényezőként együttthatók akarunk lenni a háború utáni magyar életben azért is, mert a francia forradalomtól a bolsevizmusig terjedő XIX. század európai történetének ismeretében nem nehéz elképzelnünk, mi vár az Egyház szabadságára, a katolikus iskolákra, a vallásoktatásra, az Egyház intézményeire és általában Egyházunk emberalakító művére és népvédelmére, ha a háború utáni magyar élet társadalmát és formáját elsősorban a laicizmust és antiklerikalizmust kiváltó ilyen értelmű liberalizmus, a még ezt is eltúlzó, gyökerében keresztényellenes polgári radikalizmus és a kereszténységgel eleve összeférhetetlen marxizmus határozná meg.

Természetesen mikor mint katolikusok akarunk együttthatói lenni a háború utáni magyar életnek, a katolicizmust mint elsősorban annak a természetjognak őrzőjét és tanítóját említjük, melyből következik minden meghirdetett elvi állásfoglalásunk.

Ezért senki se akarja a katolikus és a magyar jó ügyet kisajátítani, a közjó szolgálatát monopolizálni, saját mozgalmát feltmagasztalni, párhuzamos jószándékú keresztény törekvéseket ócsárolni. Mindenkinek nemcsak joga, de erkölcsi kötelessége is a megismert igazság állhatatos szolgálata. Becsüljük meg mindenkit, aki bárhol, bármilyen szervezetben, vagy akár magányosan küzdve becsületes segítő, építő, cselekvő szeretettel száll szembe a gyűlölet világával. Szövetkezzünk, tömörüljünk mindenkivel, aki szent szeretetben él minden embertársával, eszerint cselekszik magán- és nyilvános életében és Krisztus szeretet-törvényét kívánja érvényesíteni a magyar emberek együttélésének minden közösségében és a Duna-völgyében keverten élő, egymásra utalt és egymásnak rendelt keresztény népek társulásában. Vonatkozzék ez a nemcsak kimondottan katolikus nemzetekre, hanem protestáns magyar testvéreinknek a krisztusi erkölcsöt, életet komolyan megvalósítani akaró törekvéseire is.

Miért szövetkezünk ?

Mit akarunk ?

1. A társadalmat vissza akarjuk vezetni Istenhez!

Be kell látni mindenkinek, hogy a temérdek szenvedés, értékrombolás, embertelenség közös oka, hogy elfordultak Istentől, akinek törvénye nélkül nincsen közös alapja a különböző államok jogrendszerének. Be kell látnia mindenkinek, hogy Isten erkölce nélkül nincsen közös alapja a különböző népek erkölcsi felfogásának, szeretete nélkül nincsen bensőséges és feloldhatatlan kapcsolat ember és ember között.

Meg akarjuk győzni az embereket, hogy az egymásra utalt népek és nemzetek között tartós béke, a társadalmakon belül pedig összhang és egyensúly csak akkor lehetséges, ha minden nép, nemzet, ember önmagát egyazon személyes Isten előtt látja és irányában élő hittel, éber lelkiismerettel szüntelenül felelősséget érez mindenért, amit a szeretet szellemében igazságos akarattal cselekszik, vagy tenni elmulaszt.

2. Ut magyar közfelfogást akarunk teremteni!

Olyan közfelfogás kialakítását, mely a magyar királyságban, annak ezer éve változatlan hivatásában a történések rendjének értelmet adó isteni szándékot lát. A Szent István koronájában kifejezett magyar államhatalomnak természetfeletti eredetű hivatása van, hivatása az egymásra utalt népek együttélésének elősegítése.

3. Természetes jogi szemlélet kialakítását akarjuk!

A jogot az erkölcstől különválasztó jogpozitívizmus felfogásának leküzdését és olyan jogi szemlélet kialakítását, mely a Teremtőtől a minden embernél egyenlő természetben kifejezett joghoz, tehát a keresztény természeti joghoz méri és eszerint értékeli az állam minden jogalkotását és szüntelenül igényli a természeti jog és az állami pozitív jog között felismerhető ellentétek és különbségek megszűnését.

4. Az alapvető természetes emberi jogok elismerését!

A teremtés tényével az emberi természetbe ojtott természeti jog tekintélyének helyreállítását, az alapvető természetes

emberi jognak elismerését és érvényesítését **akarjuk!** Ezek az alapvető jogok:

a) Az ember méltóságának elismerése. Közelebről: az ember erkölcsi személyiségének, becsületének, személyi tulajdonainak, hagyományos tisztas szokásainak, kultúrértékeinek, szerzett jogainak, nevének, anyanyelve korlátlan használatának tiszteletben tartása.

Az istentisztelet, a vallás, a gondolatközlés, a tanítás és a tanulás, a közjóra ártalmatlan egyesülés és gyülekezés szabadsága.

Társadalmi önkormányzatok kialakításának, működésükben — autonóm hatáskörben rendezett feltételekkel — való részvétel szabadsága.

Az állam és egyéb közületek önkormányzataiban való alkotmányos közreműködés joga.

b) Az emberi képességek kibontakozásának, közösségi hagyományok ápolásának, öröklött és elsajátított kultúrértékek gyarapításának korlátlansága, megbecsülése és elősegítése.

c) Az egészség, a testi épség minden felismert lehetőséggel megvalósítható védelme.

d) A legteljesebb életközösség, a család alapításának megkönnyítése, természetes rendeltetésként tartós fennmaradásának elősegítése, hivatásának védelme.

e) Magántulajdon szerzése, a közjót nem sértő hasznosításának védelme.

f) A munkához való jog.

g) A munkateljesítménnyel és a családi állapottal arányos, tisztas megélhetést biztosító munkabérre és egészséges családi és hasznos állampolgári életet elősegítő egyéb munkafeltételekre (pl. munkaidő) való jog.

h) Az önhibájukon kívül keresőképtelenek és azok családtagjainak — minden ember született méltóságának megfelelő — közösségi eltartásának joga.

Íme ezek a minden embert megillető természetes jogok!

Elismerésüket mindenkitől, érvényesítésüket az államtól várjuk és minden közülettől kívánjuk!

Mindezekben a jogokban kötelességek rejlenek. Kötelességek a társadalom irányában, hogy az egyén megadja a közösségnek, ami az övé.

5. A nemzetnevelés újjászervezését akarjuk!

A nemzetnevelésnek olyan szellemére és intézményeire törekszünk, melyek a nevelés eszközeivel az ifjúság érzésvilágába beojtják a cselekvő keresztény szeretetet, felfogásában kialakítják Isten megismerésének és szolgálatának, minél több igazság felismerésének, eszmények követésének szellemi igényét és a kötelességteljesítés erkölcsi parancsát. Ez az új szellemű nemzetnevelés kialakítaná az ifjúságban a keresztény társadalomszemléletet és jogi felfogást, a minden embert megillető természetes jogok elismerését és tiszteletét, a hagyományos magyar patriotizmust kiváltó történelmi érzeket, a szerves közösségi, családi, hivatásrendi, nemzeti élet megbecsülését és minden felismert igazság, igazi emberi, sajátos közösségi érdek védelmére tetterre kész áldozatkészséget.

Uj iskolarendszert!

Mindezekhez olyan iskolarendszer is kell, amely szellemi egységet teremt, család, iskola és nemzeti társadalom között. Ez az iskola gyakorlatias módszerekkel is társadalmi öntevékenységre, önkormányzati életre, a szabadsággal és általában a természetes emberi jogokkal okos célszerű élésre, az ezeknek megfelelő kötelességek maradéktalan teljesítésére és az igazi tekintélyek önkéntes tiszteletére nevel.

Minél nagyobb a szabadság egy társadalomban, annál mélyebb kultúrával kell megkönnyíteni az egyéni szabadságok összeegyeztetését és a legértékesebb személyiségek kiválasztását. Ezért a magyarság hagyományaiban, szellemében, multjában, népünk életében rejlő értékeket magyar életstílusban kívánjuk kibontani és nevelő eszközként az újabb magyar nemzedék kultúrájának kialakításánál — a családban kapott nevelés kiegészítéseként — hasznosítani.

Nemzetnevelés és egyházi iskolák.

Az idegen megszállás alól felszabadult területekről szerzett tapasztalatok igazolják, hogy az isten-eszmében és a magyar nép századoktól megszentelt hagyományaiban gyökerező nemzetnevelésre az egyházi iskolák a legalkalmasabbak. Ezért a túlméretezett etatizmus visszafejlesztésének irányában mindenek előtt az *egyház vezetése alatt álló nevelő intézmények fejlesztés-*

tésére, az ősi magyar iskola rendszer ilyen értelmű fenntartására törekszünk.

A nemzetnevelés feladatát azonban csak kizárólag hivatásuknak élő, lelkiileg és anyagilag független, lenyűgöző gondoktól ment nevelők tudják eredményesen szolgálni. A nemzetnevelés sikere, szellemének emelkedettsége, továbbá a legnemesebb törekvéseket is meghiúsító tanár- és tanítóhiány leküzdése érdekében *kívánjuk a nemzet nevelői jól megalapozott tisztességes megélhetését.* Kívánjuk a tanárok és tanítók társadalmi megbecsülését, ennek intézményes kialakítását, gyermekeik oktatásának további elősegítését és érdekvédelmük, szellemi értékeik közérdeki fejlesztésére az országos nevelő hivatásrendnek, a nemzetnevelők országos hivatásrendjének létesítését. *A tanítás szabadságának ez elengedhetetlen feltétele.*

6. Minél több magyarnak magántulajdont!

A magyarság tömeggé válásának, gyökértelen, létbizonytalanságban élő proletariátus elhatalmasodásának megelőzése érdekében arra törekszünk, hogy minél több önálló termelő, gazdálkodó magyar család legyen.

A pápaság útmutatását megfogadva minél több magyarnak legyen magántulajdonában annyi föld, termelő eszköz, vagy egyéb tőke, amennyinek szorgos, becsületes munkával történő hasznosításával tisztességes megélhetést biztosíthat magának és családjának.

A magántulajdonra való jogot tiszteljük tehát és érvényesíteni kívánjuk. Ebből következik:

a) A kisiparosság megerősítése.

Törekvünk, hogy a kisiparosságot megerősítsük, tőkeellátását bővítsük, szövetkezeteit fejlesszük, vállalkozó képességét fokozzuk, versenyképességét emeljük, exportlehetőségeit feltárjuk.

b) Földpolitika.

A magyarságnak még mindig a mezőgazdaság a legfontosabb termelési ága. Ennek termelőképességét, gazdaságos művelését, hasznát kell mennyiségi és minőségi többtermeléssel, termelő és értékesítő, továbbá hitelszövetkezetek hálózatának

fejlesztésével és az agrikultúra ismereteinek elmélyítésével és terjesztésével számottevő mértékben növelni.

Ugyanezért kívánjuk — a magántulajdonnal rendelkező magyar családok szaporítása és megerősítése érdekében — a jól gazdálkodó törpebirtokos családok földtulajdonának gazdaságos kisbirtok-üzemmé való kiegészítését. Kívánjuk a jól gazdálkodó kis- és törpebérlők, valamint a gazda mellett begyakorlott családalapító gazdaijak, kiváltképpen az arany- és ezüstkalászos gazdák és a népfőiskolákon, kiváltképpen a telepes népfőiskolákon végzett gazdák részére új gazdasági kisüzemek létesítését, felszerelésükről szövetkezeti úton való gondoskodást, minta-kisgazdaságok és gazdatanácsadók útján hasznos gazdálkodásuknak megkönnyítését, a kezdő gazdáknak külön adókedvezményeket.

Átmenetileg minél több és jobban felszerelt gazdasági termelő szövetkezetek alapítására törekszünk azok részére, akik bár rendelkeznek kellő gazdasági tudással és gyakorlattal, de önálló gazdálkodáshoz szükséges felszerelésre csak fokozatosan, okoszerű takarékossgal tehetnek szert.

A családi otthonok alapításának megkönnyítése és egészséges családi élet kialakítása érdekében kívánjuk a Nép- és Családvédelmi Alap rendelkezésére minél több falusi házhelynek alkalmas terület juttatását, hogy gyorsabb ütemben haladjon előre a falusi házépítés műve.

Végül kívánjuk olyan mezőgazdasági ipari kis- és középüzemek létesítését (pl. szárítók, tejfeldolgozók, kisebb konzervgyárak stb.), melyekben a mezőgazdasági munkák befejezésekor is munkát találna a falvak népe, a gazdák pedig maguk dolgozhatnák fel terményeiket.

A nemzet hálájából következzenek, a gazdasági telepítések során a hadviselt, érdemes falusi kisembereknek előnyben részesítése.

At kell alakítanunk a magyar föld mai megoszlását. Árnyosítani kell ezt a kisüzem javára minél gyorsabban, de olyan ütemben, hogy az országos céltudatos telepítés ne váltsa ki a nép élmezőjének és foglalkoztatásának megrázkódtatását, a nemzeti jövedelemnek beláthatatlan következményű hanyatlását.

Természetesen a magyar föld mai megosztásának átalakítása is a magántulajdon jogainak (mert ez is természeti jog!) tiszteletben tartásával; a méltányos kártalanításra alkalmas külön biztosíték lekötésével, továbbá az ilyen nagy horderejű reformmal átmenetileg szükségképen együttjáró jelentős anyagi áldozatok fedezése a köztelherviselés keretében a vagyonosak és magasabb jövedelműek arányos általános közreműködésével valósuljon meg. Mert mi mindenki irányában igazságosak kívánunk lenni.

Az érvényben lévő magyar törvények megteremtették az érdemes, a gazdálkodásra rátermett falusi családok gyorsabb ütemű és növekvő arányú földhözjuttatásának feltételeit. Még a háború folyamán meg kell oldani azokat a talajvizsgáló, agrárbiológiai, földmérési, parcellázási munkákat és elengedhetetlen további tagosítást, észszerű birtokminimumok megvalósítását előkészítő feladatokat, hogy a háborút követően minél gyorsabban és nagyobb arányban induljon meg a nemzetet erősítő országos telepítés, az igazi, az egészséges, gazdaságos földreform.

Nem akarunk minden nagy és középüzemet feloszlatni, mert jól ismerjük a gazdától személyesen nagy szakértelemmel, mintaszerűen és jelentős tőkeerővel, hitelképességgel vezetett mintagazdaságoknak nagy nemzetgazdasági és népművelői jelentőségét. De ott, ahol a nagybirtok miatt a népszaporodás megrekedt, ahol megfűlad a falu a határt ellepő nagybirtok miatt, ahol népet semmibe vevő földbirtokos bérlői és intézői antiszociális munkafeltételekkel és bánásmóddal keserítik a falu népét, ahol rablógazdálkodás, vagy maradi művelés folyik a földeken, oda kerüljenek minél előbb *egészséges magyar családok gazdaságosan méretezett mezőgazdasági kisüzemei! Magántulajdont akarunk minél több magyarnak gazdaságos mértékben!*

A magántulajdon és a közügy.

A magántulajdon felhasználása és hasznosítása azonban nem lehet korlátlan és tervszerűtlen, mert nem csak magán-, de közügy is, hogy mi történik a magyar földdel és hogyan vezetik a magyar tőkét!

A magántulajdon felhasználása, gyümölcsözőtetésének módja, hasznának hova fordítása közügy. A tőkekepződés és a magánkezdeményezés ösztönzése érdekében hagyjuk meg a magán-

kezdeményezés lehető legnagyobb szabadságát, de kívánjuk meg felügyeletét és ellenőrzését, nem a hatóságok, hanem a hivatásrendi gondolatnak megfelelően átszervezett kamarák — hivatásrendek — részéről.

7. Céltudatos, tervszerű családvédelmet akarunk!

Céltudatos, tervszerű, keresztény szellemű családvédelmet kívánunk, hogy a szentségi házasságon alapuló családok teljesíthessék néperősítő, hagyományt gondozó, tágabb közösségek életére előkészítő nevelő hivatásukat. Hogy a családok ezeket a kötelességeket teljesíthessék, szükséges a családvédelem keretében az alábbiak megvalósítása:

a) A szentségi házasságot erősítő, a liberális laicizmus szellemében szabályozott polgári házasság intézményének átalakítását jelentő jogi rendezés.

b) A családalapítás megkönnyítése házassági és nagyszámú önellátási kölcsönnel, lakáspolitikai intézkedésekkel, köztulajdonú házakban lakbéréngedménnyel, köz- és magántisztviselők és munkások javára egyaránt létesített napközi otthonokkal, közüzemi és forgalmi díjkedvezményekkel.

c) Minden második és ezt követő gyermek után növekvő összegben járó gyermeknevelési járadék biztosítása. Első gyermek után csak abban az esetben járjon a gyermeknevelési járadék, ha a házasságkötés utáni első három évben születik. A gyermeknevelési járadék progresszív céladó formájában fedezze az egészséges gyermektartás költségeinek olyan részét, hogy az a nemzeti jövedelem arányosításához vezessen a többgyermekes családok javára és lehetővé tegye, hogy a munkabérek kizárólag a munkateeljesítmény mértékéhez igazodjanak.

d) Telepítésnél és házhelyjuttatásnál a gazdálkodáshoz értő, illetőleg példás erkölcsi és állampolgári viselkedésű falusiak közül a többgyermekesek elsőbbségét kell biztosítani.

e) Gyermektelenek és egykésék hagyatékából köteles részt kihasítani az Országos Nép- és Családvédelmi Alap javára.

f) A községek és a nagyvállalatok bevonásával kívánjuk előmozdítani az iparosodott részek kertesítését. Létesíteni kell — tisztviselők és ipari munkások egyéni tulajdonába, vagy bérletébe kerülő — olyan elhatárolt kiskerteket, melyek elősegítik a szabadidő egészséges és amellet hasznosított eltöltését és a családtagok munkaerejének értékesítését.

g) Egyenlő szakmai felkészültség és jártasság esetén a hatósági munkaközvetítés részéről elsősorban a többgyermekes munkásoknak munkaalkalomhoz juttatását kívánjuk.

h) A háziipari termelő és értékesítő szövetkezek kiépítésével és a selyemgubó tenyésztésének erre alkalmas vidékeken megvalósítható fejlesztésével a falusi asszonyok és gyermekek munkaerejének hasznosítását kell szolgálni.

i) Az anyaság megbecsülésének és a gyermek szeretetének, továbbá az egykezés megvetésének terjesztése szükséges az Egyház, az állam, a közületek és a társadalom rendelkezésére álló minden eszközzel. (templomi szószékről, hatóságok magatartásával; iskolai oktatás, népművelés, egyesületi élet, sajtó, színház, film, rádió stb. útján.)

8. Emberre alapított gazdasági életet!

A gazdasági rendszerrel, a nép megélhetésének alapjával nem kísérletezünk.

Az emberrel, a családdal, az étellel senki ne kísérletezzék. Az ember nem fehér egér és nem tengerimalac, hogy vele kísérletezni lehessen.

Nekünk nem kell olyan gazdasági rendszer, melyben békés viszonyok között egy irdatlan állami központi hatalom évekre kitervelt plánum szerint maga állapítaná meg, hogy legfeljebb miből mennyit szabad fogyasztani, minden gazdaságnak, üzemnek; mikor, miből mennyit kell termelnie, milyen foglalkozásban kell dolgoznia, kinek-kinek fizetéséből, béréből legfeljebb mennyit és mit szabad vásárolnia, legalább mennyit kell megtakarítania és jövedelmének megtakarított részét mibe kell befektetnie. Nekünk nem kell ilyen gazdasági rendszer, mert ebben az esetben a gazdasági életet, a fogyasztást is egy minden ismertnél hatalmasabb és ezért nehézkes bürokrácia irányítaná, szabályozná, ellenőrizné és tömegesen büntetné azokat, akik ellene szegülnének az élet ilyen beskatulyázásának, megmerevítésének.

Nekünk azonban nem kell olyan gazdasági rendszer sem, melyben eszeveszett, nyaktörő versenyben tombol a féktelen önzés, a birvágy és esztelenül temérdek pénzt pocskéolva, szüntelen bizonytalanságban tartja a családok életét. Nekünk nem kell eszeveszett verseny, sem gazdasági monopóliumok hatal-

maskodása, az értékarányoknak spekulációs meghamisítása, a gazdasági önzés féktelen garzdálkodása.

Nekünk tehát nem kell sem életdermesztő bürokratikus szocialista tervgazdálkodás, sem liberális korlátlan versenyzdálkodás.

Mi nem állunk elő világboldogítás jelszavával, sem ilyen látszatot keltő gazdasági gvógyjavallatokkal. Mi nem állítjuk: ime ez az egyedül üdvözítő, embert boldogító, új gazdasági rendszer.

Mi ezt mondjuk:

Előttünk a gazdasági világ századok során nőtt, összefonódott hatalmas erdeje, helyenként vadona. Ebben vannak életerős, vihartálló tölgyek, tápláló gyümölcsfák, de van értéktelen bozót, parazita repkény, buja, dögleletes ingovány is. Ezzel a rengeteggel küzd, ebben él a dolgozó ember. Melléje állunk és szervezett erőnkkel széles útat akarunk vágni az életnek ebben a sűrűjében az ember számára, hogy minél bőségesebben hasznosíthassa, minél kevesebb kockázattal gyümölcsöztethesse ennek a roppant eleven rengetegnek minden értékét.

Itt van a fejlődő, szüntelenül átalakuló gazdasági világ és itt van a lelkes-szellemes ember.

Mi az ember imént újjól meg hirdetett méltóságának és minden természetes jognak akarunk érvényt szerezni a gazdaságvilágában is. Ami ezt sérti, gátolja, azt intézményesen el kell hárítanunk, ha szükséges, megsemmisítenünk, legyen az emberi természet kibontakozásának akadálya akár erkölcstelen-ség, akár monopóliumát féltő magánhatalmasság, akár idejétmult jogintézmény, akár a létező igazságtalanságból járadékot húzó közérdekellenesen szervezett érdekeltség.

Vállaljuk az ember ügyét, a magyarét!

Ervényesíteni akarjuk az ember ügyét, a magyarét, mindig, addig a határig, amelynél újításaink, szociális intézményeink terhe alatt még nem roskadozik a nemzetgazdasági szempontból értékes, hasznos vállalkozás, még nem csökken a magán-gazdaság népfoglalkoztató és népfenntartó képessége.

Hogy az ember ügyét előre víve minél később érkezünk ehhez a határhoz, az természetesen érdekünk. Mert minél később érkezünk a magánvállalkozás erejének határához, annál

több embervédelmet tudunk megvalósítani. a legtöbbet pedig akkor, ha az embervédelem teljes megvalósításakor se érkezünk ehhez a határhoz. Hogy ez megvalósulhassék, erősíteniünk kell az embervédelemmel egyidejűleg a magánvállalkozást, éspedig a tőkegyűjtés feltételeinek szabadságával, a tőkeporlasztó adóformák mellőzésével, a termelés gazdaságosságát növelő mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi, szociális kiegyensúlyozást is célzó hitel- és valutapolitikával.

Tiszteletben tartjuk az »elkerülhetetlen fokozatosság« elvét, ezért építés ürügyével nem rombolunk, hanem mindent humanizálunk, *emberségessé teszünk. »Megkereszteljük« a gazdálkodást, mert mindent meg kell keresztelnünk!*

9. Hivatásrendi gazdasági rendszer akarunk!

Ne egy diktátor, ne lenyűgöző központi hatalom írja elő, hogy a gazdálkodás humanizálása során mikor, meddig haladhatunk előre. hol van a különböző foglalkozásokban és társaságokban a határ, melyet átlépve már a gazdálkodás néptartó, népfoglalkoztató képességét sértenénk.

A gazdálkodás humanizálásának hitelét, módját, lehetőségét és határát a foglalkozásonként hivatásrendekbe szervezett gazdálkodó társadalom maga ítélje meg.

Az értéktermelő dolgozók szervezett közreműködésével valósuljon meg az ember érvényesítésének és ennek szolgálatába állított irányított gazdálkodásnak politikája, nehogy az értéktermelés megbénuljon, nehogy a termelési érdeket hamisun kijátszák az emberi érdek ellen.

Ezért akarunk hivatásrendiséget.

Nem rendi államot, ami kevesek oligarchiájának önkényuralmához, egy kisebb, nagyobb csoport parancsuralmához vezet.

Nem állkorporativizmust, ami csupán rendiségre átmázolt állami gazdasági és munkaügyi közigazgatás, elterebélyesedett szakszabályozás.

A hivatásrendiség — hivatásközösség — önkormányzat.

Mi arra törekszünk, hogy a családok dolgozó tagjai — a család megélhetésének alapját jelentő foglalkozás szerint — választott önkormányzattal rendelkező testületekbe tömörüljenek. Minden munkaadó és munkavállaló külön-külön, szabadon.

títkosan és arányosan válassza meg foglalkozásának önkormányzatát, melyben munkaadók, tisztviselők és munkások, illetőleg választott képviselők paritásos, tehát egyenlő számarányban szerepeljenek.

A munkaadók, tisztviselők és munkások önkormányzatait egy-egy foglalkozásban összefogja a minden munkaadóra, tisztviselőre és munkásra kiterjedő általános munkaadói, tisztviselői, munkás önkormányzatú testület. A munkaadók, tisztviselők, munkásság átfogó önkormányzatú testülete tehát egy foglalkozás keretében egységbe foglalja mindazokat az önkormányzatokat, melyeknek közös az érdeke a gazdasági életben. Ezek az önkormányzatok kényszertársulással jönnek létre és a legkövetkezetesebb önkormányzat alapján működnek. Az önkormányzatú testületek megvalósulása után is maradjanak fenn azonban a kulturális, világnézeti és érdekvédelmi alapokon szervezett társadalmi egyesülések (pl. munkásszervezetek). Az önkormányzatú testületek megvalósulása után is szabadon legyenek szervezhetőek ilyen egyesületek, illetőleg mozgalmak.

A munkaadók és munkavállalók — általuk választott képviselőinek állandó és rendszeres, közös ügyeket érintő — együttműködésétől az érdekek és szempontok egyeztetését, ellentétek tompulását, a bizalom légkörének kialakulását, a társadalmi együttműködés javulását várjuk.

Minél szabadabb az önkormányzati tagok választása, minél szélesebb az önkormányzatok hatásköre, annál megfontoltabban választják ki az egy-egy foglalkozásban érdekelt munkaadók, tisztviselők és munkások önkormányzatuknak azokat a tagjait, akiknek jellemét és szaktudását a foglalkozás életéből közelebbről megismerték, annál tökéletesebb. — mert erkölchöz és tudáshoz igazodó lesz — a hivatásrendek vezetőszégeknek, a társadalmi, gazdasági hierarchiának kiválasztása.

Egészséges társadalmi elit, vezetőréteg kiválasztásának érdekében arra is törekszünk, hogy minél szélesebb legyen a hivatásrendek önkormányzatainak hatásköre.

A munkaviszony minden kérdése, közelebbről a munkafeltételek megállapítása, bérrendszerek jóváhagyása munkarend és fegyelem, munkavédelem, békéltetés, egyeztetés, munkaközvetítés, üzemi egészségvédelem, munkáslakások ügye éppen úgy tartozzék bele a hivatásrend önkormányzatának hatáskörébe, mint a mezőgazdasági hivatásrendnél a gazdasági munkás- és

cselédszerződések, a munkásvállalkozó szövetkezetek, a részes földművelés feltételeinek ügye, ezzel és a felmondási jog gyakorlásával és a cselédek járandóságának teljesítésével kapcsolatos viták egyeztetése, ha kell, eldöntése.

A hivatásrendek tagozódása a következőképpen lenne megszervezendő:

Az ipar hivatásrendje, a kereskedelem hivatásrendje, a mezőgazdaság hivatásrendje, a hitel- és biztosításügy hivatásrendje, az egészségszolgálat hivatásrendje, a nevelő-rend, a jogi élet rendje, az írók rendje, a művészet rendje, az otthonok rendje, az utóbbiak a háztartási munkaadók, háztulajdonosok, házfelügyelők és háztartási alkalmazottak együttélésének és szolgálati viszonyainak rendezése végett. Tekintettel arra, hogy a kisiparnak az ország gazdasági rendjében megvan a maga külön sajátos szerepe, gazdasági és társadalmi élte, az ipar hivatásrendjén belül a munkaadók, tisztviselők és munkások önkormányzatú testülete mellett külön önkormányzattal rendelkeznenek az önálló kisiparosok.

A hivatásrendek hatásköre.

A hivatásrendiség megvalósításával, a társadalom öntevékenységének kiépítésével az állam tehermentesítését, a túlzott, egészségtelen etatizmusnak és észszerűtlen, nehézkes és költséges központosításának lebontását kívánjuk elérni. Ez csak akkor valósulhat meg, ha az állam mostani hatásköréből a hivatásrendeknek átenged bizonyos feladatokat, hogy ezek az államtól átruházott hatósági jogkörben eljárva — a mindenkori törvényes kereteken belül és az állam legfőbb felügyelete alatt — részletesen szabályozzanak bizonyos ügyeket és ellenőrizzék az állami akarat és a hivatásrendi szabályok végrehajtását.

A hivatásrendek önkormányzatának hatáskörébe kívánjuk látni — az állam legfőbb felügyeletének fenntartásával — a következőket:

a) az autonom munkajog kialakítását, a jelenlegi első és másodfokú munkaügyi — ideértve a tanoncügyi — közigazgatást átruházott hatáskörben;

b) munkaközvetítést és a pályaválasztási tanácsadást;

c) az elhagyottá nyilvánított gyermekek nevelőszülőknél való elhelyezését;

d) a hadirokkantaknak gazdasági úton való gyámolítását;
e) az ipar, kereskedelem és a mezőgazdaság jövedelmességét fokozó állami akció előkészítését és lebonyolítását;

f) az irányított gazdálkodás keretében termelési, forgalmi és hitelkeretek felosztásánál, vetésterületek és forgók esetleges meghatározásánál, állattenyésztési előírások előkészítésénél az állami irányelveket — a hely és foglalkozási viszonyokkal számolva — alkalmas végrehajtási teendőket;

g) Az adóalapok kimunkálását vagyoni-, jövedelmi-, kereseti- és társulati adóknál és a közvetett adók átalányozásánál egy-egy foglalkozás keretében az adóterhek arányos megosztása és viselése céljából.

h) Az állami jogoistványok engedélyezésének hatályos véleményezését.

i) Foglalkozási szakképzés fejlesztésénél és egy-egy foglalkozás keretében szakirányú népművelés kiépítésénél intézményes közreműködést.

j) Becsületbíróóságok létesítésével a hivatás szellemének, hagyományainak, tekintélyének védelmét, a munkaerőkölcs és a termelési önkéntes fejelem fejlesztését.

A hivatásrendi ügyintézés előnye.

A hivatásrendek feladata lenne tehát gazdasági és munkaügyi vonatkozásban az állami akarat irányelveinek egy-egy foglalkozás körében való részletes kibontása és végrehajtásának ellenőrzése.

Miért?

a) Mert közelebről, gyakorlatiasabban, rugalmasabban, szakszerűbben történhet az állam akaratának részletezése, kifejezése és érvényesítése olyan önkormányzatok és szakközegék részéről, akik a legapróbb részleteiben alaposan ismerik foglalkozásuk belső gazdasági és személyi viszonyait.

b) Mert így kevesebb a közvetlen súrlódás az állam hatóságai és polgárai között. Így érhetjük el, hogy a gazdasági, pénzügyi és munkaügyi részletkérdésekben ne álljon mindig az állam az előtérben, hogy minél kevesebb rosszszézés támadjon közvetlenül az állam irányában. Így minél csorbítatlanabb lesz az állam tekintélye; a nagy állami célok és feladatok minél tökéletesebb szolgálata érdekében az állam meg-

szabadul olyan feladatoktól, melyeket az öntevékeny társadalom gyorsabban, gyakorlatiasabban és gazdaságosabban oldhat meg és ennek révén erősebb és rokonszenvesebb lesz a magyar állam, minden polgára előtt.

A hivatásrendiség jellemzője tehát: *lüktető önkormányzati élet, életerős, öntevékeny, szerves társadalom, a hétköznapi szabadságainak sikeres egyeztetése, demokratikus szellem a gazdaság világában, a társadalmi vezetőréteg egészséges kiválasztása, rátermett és érdemes gazdasági hierarchia, fejlett foglalkozási hivatástudat és etika, a termelés önfegyelmzése és egységes munkamorál, a gazdasági és szociális politika rugalmas, szakszerűen gyakorlatias, mert a különböző vidékek és foglalkozások sokrétűségével és gazdag tagozódásával számoló megvalósítása, a központostító merev etatizmus megszüntetése éppen az állam erejének és tekintélyének fejlesztése érdekében.*

Hivatásrendiség szerves közösségi élet.

A maga természetes hatáskörében erős államot akarunk éppen a közjó érdekében. A közjót ugyanis elkorhasztaná és elsorvasztaná az állam hatáskörének értéktelen, egészségtelen kiterjesztése, az egyház, a családok, a községek, a hivatásrendek, egyszóval minden szerves közösség természetes autonóm hatáskörének felszívódása az állam rosszul értelmezett hivatásának túltengő hatáskörébe.

Az állam egészségtelen felpuffadásától erőtlenné válnék az állami hatalom, melyet emberi és nemzeti érdekből erősíteni kívánunk. Az ilyen kóros — minden alkotmányos életet lényegéből kiforgató, azt látszatra csupán szavazó gépezetnek meghagyó — etatizmusnak, ennek a névtelen, kollektív és ezért felelőtlen abszolutizmusnak legtermészetesebb ellenszere *a természetes közösségek fejlesztése, a családok, a hivatásrendek, a tájegységek szervezeti formáinak megerősítése.*

Csak így hárríthatjuk el a társadalom eltömegesülését, öncélú egvedekre való szétesését, akiket látszatra ugyan összefogna a *középszerűség diktatúrája*, de szerves, egymást hivatásukban kiegészítő közösségek hiányában mégsem lenne az valóságos társadalom. De nem lenne szerves, szellemteljes magyar nemzet sem — legfeljebb kevesekben élne eszmeként. Mert társadalom s így nemzet is csak ott van, ahol életerős,

tevékeny, szerves közösségekből szüntelenül épül és — az életviszonyok változásához rugalmasan alkalmazkodva — szüntelenül újjáépül a még legtágabb formában elismerhető, jellegzetes, egyéni stílusú emberi együttélés, melyben jól tagozott hierarchia van, élén pedig olyan vezetőréteg, nemzeti elit, melyet a társadalom az erkölcsi értékek és kimagasló teljesítmények minőségének megbecsülésével választott ki.

Szerves közösségeket, aránytartó hierarchiát, értékes elit-kiválasztást akarunk, mert egészséges magyar társadalomban kívánunk élni.

A Hivatásrendiség felépítése.

A hivatásrendek csak akkor élnek szerves közösségekként, ha nem csupán átfogó, országos önkormányzatokban fejtik ki működésüket. A hivatásrendiség alapja az üzemnél kezdődik. *Az üzemben a gazda, a munkaadó és a munkavállaló paritásos kölcsönös bizottságban találkozzék és így éljen önkormányzati életet.*

A szociális paritás elvét megtestesítő gazdasági, *vállalati* önkormányzatok — a munkaadók és a munkások önkormányzatai — külön-külön válasszák meg egy-egy foglalkozás, vagy foglalkozási csoport *helyi* önkormányzatát. A helyi önkormányzatok választják *középfokú* — törvényhatósági, vagy nagyobb tájegységi — hivatásrendi önkormányzatukat. A középfokú hivatásrendi önkormányzatokból alakuljon ki választás útján *egy-egy hivatásrend országos* önkormányzata.

Az ország különböző vidékeinek eltérő társadalmi és gazdasági szerkezetére, a különböző foglalkozásokhoz tartozó néprétegek számszerű jelentőségére és vidékenként változó megoszlására — sűrűségére — figyelemmel, a nemzet önkormányzata, tehát törvényhozása a foglalkozások sajátos viszonyaival s a bennük érdekelt népesség települési adottságaival számolva foglalkozásonként — ha kell eltérő módon — határozza meg a hivatásrendek alsó-, közép- és felsőfokú szerveinek felépítését és hatáskörét. Ennek rendezésénél kerüljünk minden *agvszervezést, öncélú keretek létesítését, érvényesítsük e téren is a szervezést, a mértéktartás és az arányteremtés elvét.*

Minden foglalkozásban és szervezeti fokon valósuljon meg a foglalkozási és tájegységi szempontok kölcsönös kiegészítése és az önkormányzatok paritásos összetétele. Valósuljon meg a ma-

gasabbfokú önkormányzat külön munkaadói és munkavállalói érdekeltségének a megfelelő alacsonyabbfokú önkormányzatok megfelelő érdekeltségeitől külön-külön való és a foglalkozás belső rétegződéséhez alkalmazkodó, arányos, titkos választása.

A hivatásrendek közös érdekű kérdéseinek együttes megvitatása és rendezése érdekében célszerű tájegységenként és országosan átfogó, egységesítő harántszervezet, közgazdasági és munkaügyi átfogó szerv létesítése. Ennek az átfogó szervnek paritásos összetételű önkormányzata lenne. Az önkormányzat tagjait a munkaadói és munkavállalói érdekeltségek elkülönítve választanák meg és pedig egy-egy foglalkozás tájegységi, illetőleg országos jelentősége arányában.

Hivatásrendiség és munkapolitika.

A hivatásrendi országosan átfogó szerv intézményei legyenek azok a társadalompolitikai országos szervezetek és intézetek, melyeknek feladatait nem célszerű és nem gazdaságos foglalkozásonként különválasztva megoldani.

Ilvenek:

a) *A munkatudományi intézet*, azzal a feladatkörrel, hogy előkészítse a nép foglalkoztatásának tökéletesítésére vonatkozó terveket, kidolgozza a mindenkori viszonyoknak megfelelő munkapolitikai iránvonalakat. Vizsgálja a munka produktívításának alakulását a különböző foglalkozási módok és bérszámolási rendszerek hatását, a munkafolyamat ütemét és ennek embervédelmi szempontból optimális hatását, a fáradás és kimerülés jelenségeit. Vizsgálja a gyermekek, fiatalok és nők munkateherbíró képességét, megterhelésük és foglalkoztatásuk engedélyezhető mértékét, a baleseti veszélyforrásokat és foglalkozási betegségeket, az ipari egészségügy fejlesztésének és érvényesítésének újabb módszereit, a munkaökonomia követelményeit. Ennek feladata legyen a munkáltatásra, a munkafeltételekre, a gazdaságokra és üzemek belső viszonyaira, a munka pszichológiájára és fiziológiájára vonatkozó adatok rendszeres gyűjtése, statisztikai feldolgozása, tudományos kiértékelése és ezzel további — igazolt ismeretekkel megalapozott — társadalompolitikai törekvések kezdeményezése.

b) *Gazdaságkutató intézet* felszerelve annak a feladatnak statisztikai, matematikai vizsgálatára, hogy — foglalkozásonként és tájegységenként nyilvánvalóan különböző mértékben — társadalompolitikai eljárásokkal még meddig növelhető a munka költsége közgazdasági károk kiváltása nélkül és bármilyen tervezett társadalompolitikai, gazdasági vagy pénzügyi intézkedésnek előreláthatólag milyen irányú és mértékű a várható, mennyiségileg mérhető következménye.

c) *A munkafelügyelet*, az iparfelügyelettől különválasztva, a tájegységi kamarákhoz kapcsolt szervek és a helyi hivatásrendi alakulatokhoz beosztott szakfelügyelők útján hivatásrendi munkafelügyeletként működjön. Valósítsa meg országosan a fiatalok, kiváltképpen a tanoncok munkafelügyeletét, a mezőgazdasági munkaviszonyok és munkáltatási módok ellenőrzését. A törvényhozás gondoskodik arról, hogy anyagilag független, pályáján méltányosan előrehaladó, magas képzettségű és e közfeladattal arányos számú munkafelügyelő végezze el az embervédelemnek, a munkavédelemnek rendszeres és valóban hatályos ellenőrzését.

A munkafelügyelet függetlenségétől, szakszerűségétől, pártatlan és minden munkaviszonyt áttekintő hatályosságától függ a munkavédelmi törvények és szabályok valóságos értéke és gyakorlati jelentősége.

d) *A társadalombiztosítás.* Szervezete ölelje fel minden foglalkozás összes munkavállalót, köztisztviselőket, magánalkalmazottakat, munkásokat egyaránt, ezeken felül — bizonyos biztosítási ágazatokkal kapcsolatban — a törpe- és kisbirtokosokat, a törpe- és kisbérlelőket, a részesművelőket, a kisiparosokat és kiskereskedőket, mert *az önálló gazdálkodónak a baleseti és a betegségi, a részesművelőknek ezenfelül a rokkantsági biztosítását, a kisiparosoknak és kiskereskedőknek pedig a kötelező betegségi és nyugdíjbiztosítását feltétlenül meg kell valósítani.*

A társadalombiztosítás valósítsa meg a baleseti- betegségi- öregségi- és rokkantsági- özvegyeségi- és árvasági- és a munkanélküliség esetére szóló biztosítást olyan értelemben hogy azonos kockázat esetére azonos biztosítási szolgáltatást nyújtson.

tekintet nélkül arra, hogy a munkavállaló állami, vagy magánvállalati alkalmazott-e, vagy ipari, vagy mezőgazdasági munkás. Meg kell tehát szüntetni a megokolatlan és erkölcsileg tarthatatlan különbségeket, amely például a köztisztviselők és a magánalkalmazottak betegellátása (az előbbienek hátrányára) és az ipari és a mezőgazdasági munkavállalók betegellátása, a rokkantság esetére szóló és általában nyugdíjbiztosítása között tátong és egyik serkentője a tömeges városbatódulásnak.

e) A *munkaközvetítést* a munkanélküliség esetére szóló biztosítással szerves kapcsolatban kell megoldani, mert e két intézmény hasznos működése egymást kölcsönösen feltételezi. A munkaközvetítést a hivatásrendi szervekhez kapcsolva pártos bizottságok ellenőrzése alatt gyakorlatiasan, szakszerűen pártatlanságát, ingyenességét és gyors működését biztosítva kell megvalósítani.

A háztartási alkalmazottak munkaközvetítését ki kell egészíteni — elsősorban erkölcsvédelmi és a bűnözést megelőző céllal — tiszta szellemű, egészséges, egyszerű »otthonokkal«, ahol az idegen községbeli, állást cserélő alkalmazott rövidebb átmeneti időre a külvilág kísértésétől védve szerényen élhet.

Erősen iparosodott városban, községben egy-egy foglalkozás munkaközvetítésének szakirányú helyi szerve a megfelelő hivatásrend szervezetéhez kapcsolódják.

f) A *pályaválasztási tanácsadás* legyen szervezeti összefüggésben a munkaközvetítéssel, kiváltképpen a tanoncok szakszerű és általában a fiataloké különleges munkaközvetítésével. Ennek szervezete egészüljön ki a termelési viszonyokat ismerő tanácsadó orvosi, társadalomegészségügyi és képességvizsgáló szolgálattal, a foglalkozások és a tulajdon hajlamok megismerését elősegítő, csak a pályaválasztás célját szolgáló kézműipari próbaműhelyekkel. A tanoncokat a tanviszony megkezdése után is gondozó tanácsadó szolgálat támogassa életpályájuk kezdetén.

Az állam gyakoroljon felügyeletet a társadalom hivatásrendi szervezkedésére, ennek és intézményeinek működésére felelt, nehogy azok egyes csoportok önzésének eszközévé fajúljanak,

pártpolitikai, hatalmi törekvések színterévé váljanak. A törvényhozás feladata pedig, hogy a hivatásrendiség belső tagozódását, felépítését időnként az ország gazdasági és társadalmi szervezetében végbemenő változásokhoz igazítsa. Az élet, így a gazdálkodás élete is változó, fejlődő, dinamikus, nem tűr tehát merev bekeretezést.

A hivatásrendiség kiépülése után továbbra is állami feladat a magyar közgazdasági élet átfogó irányítása, nemzetközi kapcsolatainak gondozása és elmélyítése, az autonóm jegybankkal együttműködve, a hivatásrendek közreműködésével, a hitelpolitika kifejtése és a nép-, család- és munkavédelem terén általános irányelvek meghatározása. Állami feladat a hivatásrendek nép-, család- és munkavédelem terén mutatkozó esetleges hiányainak pótlása, továbbá az elhatározott, de gyakorlatban meg nem valósult önkormányzati eljárások pótlásáról való gondoskodás.

10. A hivatásrendiség elsősorban szellem és nem törvény.

A törvényhozási intézkedések megfelelő jogképesség hatósági jogoknak átruházott hatáskörben való gyakorlása és egyéb — államtól kapott — jogszerű cselekvési lehetőség nélkül: béna lenne a szellem. De mégis *a szellem a lényeg.*

Családjukért és hazájukért Isten előtt felelős emberek kellene, akik ezzel a felelősségérzettel küldetesként, erkölcsi értékű teljesítményként végzik munkájukat. Olyan emberek kellene, akik azért tömörülnek közös testületbe azonos foglalkozású embertársaikkal, — függetlenül attól, hogy a munkapiac melyik oldalán állanak — hogy közösen eredményesebb szolgálattal biztonságosabbá tegyék a család sorsát, kiegyensúlyozottabbá tegyék hazájuk belső életét és foglalkozásuk hagyományait ápolva, fejlesztve öregbítsék hivatásuknak — mint nemzeti értékek — megbecsülését.

Ez a szellem a keresztény hivatástudat.

Ezt akarjuk megőrizni, gyarapítani a magyarság számára.

Intézmények működése kétségtelenül fejleszti ezt a szellemet, ha vannak és hatnak működésük keretében az ilyen

értelmű, hivatástudatot képviselő, kifejtő, szellemet sugárzó erős egyéniségek.

A hivatásrendiség csak akkor lesz valósággá és nem csupán álképletté a sok egyéb látszat-közösség mellett, ha minél többen beleoltják a hivatás szellemét a kétségtelenül törvényes rendezést igénylő hivatásrendekbe.

Ez a szellem nevelés műve, elsősorban a családokban ható nevelés, mely öntudatlanul is, jó példa addásával, felmagasztalja a család ifjúsága előtt a munkát, az apa hivatását.

A hivatás szellemének ébresztése, gondozása, átültetése az új nemzedék lelkületübe: a család hivatása és műve. A hivatásrendiség csak akkor valósulhat meg igazán, csak akkor egyengeti az ember e világi és örökkévaló boldogulását, ha a családok teljesítik nagy szociális feladatukat: a munka becsületének növelését, a hivatás szellemének szüntelen ébresztését.

A népnevelés hatalmas feladata

Ne feledjük:

a hivatásrendiség alapja a család.

De a családokat, a szülőket is nevelni kell arra, hogyan neveljék gyermekeiket. Iskolákban nem folyhat a szülőktől nevelés, ehhez felnőtt nevelés, népművelés kell.

Erkölc és nevelés az alapja az értékes családi életnek — a keresztény családi élet alapja a hivatásrendiségnek.

Család, iskola, felnőttek oktatása, maga a foglalkozás és az egész társadalom összeműködik az emberek alakításában, nevelésében. Azt akarjuk, hogy minél több család minél tökéletesebben végezhesse nevelő feladatát. Ezért *a szülőktől nevelést országosan nagy szakértelemmel kell megvalósítanunk. Nem kötelezően, hanem önkéntesen, mert felnőtt emberek kötelező oktatásának nincsen foganatja. Felnőtt emberek rendszeresen akkor fogadják be az új nevelő értékeket, akkor válnak ilyen.*

célú intézmények lelkes hallgatóivá, ha komoly érdekek, vagy nagy eszmék kerítik őket hatalmukba.

Két vágy:

Isten megismerésének, szolgálatának vágya és emberibb társadalom vágya, ilyen társadalom szolgálatának készsége a felnőttek nevelésének leghatalmasabb lendítő ereje.

Valósítsuk meg minél általánosabban, de mindig önkéntesen a felnőttek nevelését, a népművelést úgy, hogy szüntelenül dolgozzék és serkentsen intézményeiben, a keresztény, ember lelkületében egybefolyó két szent vágyakozás nevelő értékek befogadására.

A népművelés tehát legyen önkéntes. Egyenlősítő, lehangoló, feszélyező hatósági megkötés látszatától is mentes. Működjék benne szinte hit, mélységes magyar értéktudat, népünk hagyományainak igazi szeretete és — egy-egy intézményében — a vallásos élmény egysége hassa át a szülőket is, lelkükben mélyítse el hivatásuk megbecsülését és megbecsültetését, alapozza meg tehát a hivatásrendiséget.

A szülők nevelését a felnőttek és a gyermekek lelkiségét, az egyéniség belső rétegződését egyaránt jól ismerő, saját hivatástudatuktól mélyen áthalott nevelők végezzék. Városokban sorozatos szervezett esti megbeszélések keretében, a falvakban pedig egyházközségek, gazdakörök téli szellemi munkája során.

Minél több olyan népfőiskola, munkásfőiskola, szabadegyetem létesüljön, melyekben — a hivatástudat kialakításához elegendő időn át — a felnőttek oktatásában jártas, az élősző megjelenítő és szellemalakító erejével mestersen bánni tudó elbádogok ne csak tárgyi tudást, ne csak hasznos ismereteket, de elsősorban emberi kötelességtudatot fakasztó lélekfrissítő szellemet közvetítsenek.

A népművelés hatásának fokozása és a már elért eredmények tartóssága érdekében célszerűnek tartjuk és ezért kívánjuk, hogy a népművelés intézményeit elsősorban szélesebb néprétegek bizalmát már élvező egyházi szervezetek, egyesületek és társadalmi mozgalmak keretei tartsák fenn. Ezek — a nép-

művelésre jelentkező felnőttek személyi viszonyainak ismeretében — eredményesen választhatják ki és csoportosíthatják a hasonló korú, műveltségű, szellemi igényű és szociális szemléletű hallgatókat és a népfőiskola, vagy egyéb népművelő intézmény végzése után is állandó kapcsolatot ápolhatnak a volt hallgatókkal, gondoskodhatnak folyamatos »szellemi utókezelésükről«, szerzett kultúrjajaik és nemesített felfogásuk további műveléséről. Kívánatos; hogy az állam az ilyen értelemben öntevő-keny társadalmi szervezetek működését — minden elkedvetlenítő gyámkodástól tartózkodva — erkölcsileg és anyagilag egyaránt hathatósan támogassa és elősegítse a sok faluban hiányzó, vagy fogyatékosan felszerelt népkönyvtárak létesítését és fejlesztését.

A már bizonyos élettapasztalattal rendelkező, házasságkötés előtti korban lévő paraszt- és munkásifjúság erkölcsi érzékének fokozása, emberszemléletének humanizálása, nemzetismeretének, gazdasági tudásának bővítése, társadalmi látókörének tágítása, — már gazdag tapasztalatokkal rendelkező felnőttek lelki életének gazdagítása, hivatástudatának erősítése, szellemi tájékozódásának elősegítése, — a szülők iskolája — a nép erkölcsi érzékének gondozása, ízlésének csinosítása, hagyományainak tudatosítása, kultúrjajai megbecsülésének, kedvelésének, értékelésének fejlesztése *tervszerűen fonódjék össze a magyar népművelésben, hogy népünk ismerje, megbecsülje, szeresse magyarságát és mindenben ennek megőrzésére és kifejlesztésére törekedjék.*

Ez a népi élet, a falusi élet szépítésének, gazdagításának az útja, melyen továbbra is céltudatosan haladunk, hogy valóban megvalósuljon mozgalmi életünk igénye: *krisztusi ember, magyarabb nép, boldog falu.*

Istenszeretet, felebaráti szeretet, magyarságszeretet!

Ez legyen *alapja* hazánk életének, *elrendezője* pedig az igazságosság, mely mindenkinek megadja a magáét, mindenkinek megadja az egyenlő természetes jogokat. Szeretet és igazságosság nyomán biztonság érzése költözzék a családi otthonok ombéke lelkünkbe Istennel, magunkkal és a külvilággal.

Ennyi szeretet csak ott közösségi hatóerő, ahol az erkölcsi törvény hivatott képviselője, *az Egyház szabadságának teljes-*

ségében árasztja a szeretetet és megszenteli annak minden művét. *Egyházunkkal érzünk*, isteni sugallatoktól és bőséges kegyelemtől várjuk és reméljük a magyarságra üdvös, embert boldogító további indításokat és állhatatosságot az ember ügye mellett.

Szeretet, igazságosság, biztonság, béke!

Ezt akarjuk, ez a mi *erkölcsi forradalmunk* a francia forradalom és a bolsevizmus szellemével, a XIX. század világgával szemben.

Ez a mi politikánk.

Ennek szellemében sűrűsödik népünk életének mély folyásában a magyar értelmiség, munkásság, parasztság egységessé váló akarata.

A keresztény elvek és magyar célok meghirdetésekor evangéliumi szeretettel hívjuk krisztushívő protestáns testvéreinket is: valósítsuk meg a pusztító háború után közös akarattal Hungáriában a szeretet, az igazságosság, a biztonság és a béke országát.

QUO VADIS, KERESZTÉNY POLITIKA?

Utószó a *Merre megyünk?* című kiadványhoz

I.

A könyveknek megvan a maguk sorsa. Így van ez a Kovrig Béla által jegyzett *Merre megyünk?* című kiadvánnyal is, amelynek reprintjét tartja kezében az olvasó. Ez a vékony terjedelme dacára is jelentős füzetke 1943-ban látott napvilágot, és az 1944-ben megalakult Kereszténydemokrata, majd Demokrata Néppárt programjának elvi alapvetését tartalmazza.

Egy katolikus társadalmi tanításon alapuló, modern kereszténydemokrata párt létrehozása nem volt előzmények nélkül való Magyarországon. XI. Piusz pápa *Quadragesimo anno* kezdetű enciklikájának megjelenésétől (1931) kezdve katolikus írók, tudósok, közéleti személyiségek – klerikusok és világiak – körében egyaránt érlelődött egy új alapokon álló katolikus párt és társadalmi mozgalom létrehozásának szándéka. A *Quadragesimo anno* megjelenése egybeesik a harmincas évek gazdasági világválságával, a polgári demokráciák politikai stabilitásának megrendülésével és a totális diktatúrák kiépülésével. Az enciklika ebben a világpolitikai és gazdasági helyzetben adott új iránymutatást. Ösztönzésére hazánkban a katolikus társadalomtudományos gondolkodás felvirágzása mellett új, hivatásrendi szervezetek jöttek létre – elég csak a KALOT-ra, az EMSZO-ra, vagy a Hivatásszervezetre gondolnunk –, amelyek elméleti és gyakorlati téren is hitelesen alkalmazták a pápai tanítást a korabeli magyar viszonyokra. Sikereik és eredményeik ismeretében képviselőik 1943-ban immár a világháborúba sodródott ország eszkalálódó politikai válsága közepette keresték a keresztény politizálás új formáit, lehetőségeit.

1943 nyarára nemcsak a kormányzati tényezők és ellenzéki erők, hanem a reformkatolikus politikai gondolkodók és a katolikus társadalmi mozgalmak vezetői számára is nyilvánvalóvá vált, hogy fordulat állt be a háború menetében, és a németek katonai veresége már csak idő kérdése. Ennek következményeire pedig Magyarországnak, a katolikus egyháznak és a keresztény politikának is fel kell készülnie. Ezt felismerve 1943. augusztus 26-án, egy báró Apor Vilmos győri püspök által összehívott titkos megbeszélésen huszonhárom meghívott katolikus közsze-

replő és mozgalomvezető jelenlétében döntöttek az 1944 őszen útjára induló Kereszténydemokrata Néppárt előzményének tekinthető Katolikus Szociális Népmozgalom nevű szervezet megalapításáról.

A Katolikus Szociális Népmozgalom (KSZN) a különböző, benne szerepet vállaló szervezetek föderációjaként jött létre, egyfajta belső katolikus népfrontot testesített meg. Célul tűzte ki az ország demokratikus és szociális megújításához a katolikus szervezetek és mozgalmak hozzájárulásának előmozdítását, valamint a totalitarizmusokkal szembeni fellépést. Vezetői Magyarország demokratikus fejlődését tételezték fel a háború utánra; 1943 nyarán még nem számoltak Magyarország szovjet megszállásának lehetőségével és az ebből következő későbbi belpolitikai átalakulással. Egy demokratikusnak tételezett háború utáni politikai berendezkedés perspektívájában pedig a katolikus politizálás új alapokra helyezésének imperatívuszát fogalmazták meg. A győri találkozó volta-képpen célja egy új keresztény párt útnak indítása lett volna, amelytől azonban ekkor még egyházpolitikai okból tartózkodtak. Az elvégzendő feladat, a háború utánra való tervezés és a totalitarizmusokkal szembeni küzdelem azonban sűrűn jelen volt – függetlenül attól, hogy az új párt ekkor még nem tudott elindulni –, s ebben érdemi együttműködés kezdődött.

A győri titkos megbeszélésen Kovrig Bélát bízták meg azzal, hogy dolgozza ki az új irány programját. Kovrignak az ekkor, a kereszténydemokrata pártalakulás nulladik pillanatában megírt *Merre megyünk?* című rövid, és az először 1944-ben napvilágot látó *Magyar Társadalompolitika* című nagylélegzetű műve lett azután kiindulópontja a Kereszténydemokrata, majd Demokrata Néppárt világháború utáni politikai programjának.

II.

A neves szociológus és szociálpolitikus Kovrig Béla a mű írásakor a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen működött, ahol 1940-től oktatott, 1941-től a dékáni, majd az 1942–1943-as akadémiai évtől a rektori teendőket látta el. Kovrig azonban nem csupán tudós egyetemi tanár volt, hanem a két világháború közti időszak rangos szakpolitikusa is, aki a hivatásrendiség és a hivatásrendi szervezetek elkötelezett támogatójaként ekkorra már komoly szakmai múlttal és tapasztalattal rendelkezett. Szakpolitikai pályafutása a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem államtudományi és jogi doktori fokozatának megszerzésével indult

1920-ban, illetve 1921-ben. Külföldi tanulmányútja után mint Bethlen István miniszterelnök személyi titkára dolgozott, majd 1927-től a Népjóléti és Munkaügyi Minisztérium munkatársaként behatóan foglalkozott a szociális biztosítás ügyével. Ezt követően az Országos Társadalombiztosítási Intézet (OTI) egyik aligazgatója lett. Termékeny és tehetséges szerzőként már az 1920-as évek óta folyamatosan publikált, elsősorban szociálpolitikával foglalkozó műveket jegyzett. Két világháború közti tudományos munkásságáról és közéleti, politikai szerepvállalásáról megállapíthatjuk, hogy eszmerendszere és tevékenysége a 20. század két nagy totalitarizmusával, a kommunizmussal és a fasiszta, nemzetiszocialista eszmékkel szemben született meg és formálódott. Ez tette őt alkalmassá arra is, hogy miután Teleki Pál miniszterelnök Nemzetpolitikai Szolgálatát vezetve kellő tapasztalatot szerzett, a háború utolsó éveiben ő legyen a kulcsszereplője a katolikus „szellemi honvédelemnek”, és közben szürke eminenciásként a Kereszténydemokrata Néppárt létrehozását is előmozdítsa. A Katolikus Szociális Népmozgalom világi elnökeként 1943–44-ben tehát ő koordinálta a KSNZ részvételét az antifasiszta ellenállásban, és bár az ekkor formálódó Kereszténydemokrata Néppárt kapcsán kijelentette, hogy mivel a háború után ismét a tudománynak akarja szentelni magát, nem kíván a párt elnöke lenni, mindazonáltal szervezőmunkája és programadói szerepe révén a magyar kereszténydemokrácia pártjának is felbecsülhetetlen szolgálatot tett.

III.

A Katolikus Szociális Népmozgalom rövidebb programját, a *Merre megyünk?* című kiadványt Kovrig 1943 decemberében a következő szavakkal küldte meg Serédi Jusztinián hercegprímásnak: „Hosszabb idő óta szükségét láttuk annak, hogy a KALOT, az EMSZO és a Hivatásszervezet egységét tömörítsük, hogy szervezett és céltudatosan irányított küzdelemben verje vissza a gazdasági liberalizmus feltámasztására törekvők nyílt és burkolt támadásait és egységesen küzdjön az erőre kapó marxizmus ellen.” Munkájában Kovrig ennek a meggyőződésnek a szellemében egyszerre fogalmazta meg kritikáját a globális kapitalizmus gazdasági rendszerével és a szovjet tervgazdasággal szemben.

A *Merre megyünk?* azonban nem pusztán versengő elméletek és kétséget ébresztő gyakorlatok kritikája, hanem pozitív programot is ad. Olyan alternatívát kínál, amelynek alapja az ember keresztény szemlélete: „Fi-

gyeljük, megítéljük a mindenkori jelent, a létező és szüntelenül alakuló társadalmi viszonyokat, felismerjük, ami benne embertelen, ami megnehezíti az erkölcsi törvény érvényét és ezekkel a tényekkel szembeszegezzük a lelkes-szellemes embert, a személyiség elvét és igényét.” – fogalmazott Kovrig ez idő tájt. Érvelése Jacques Maritain integrált humanizmusát idézi és a perszonalizmus irányába mutat.

A *Merre megyünk?* ebből következően szerves egységben láttatja a hivatásrendeket, az önkormányzatiságot és a szubszidiaritást, amelyek úgy szolgálják a közjó megvalósulását, hogy közben a „szeretet, igazságosság, biztonság és béke” elvei alapján az egyén boldogulását is előmozdítják. Ehhez Kovrig a család erkölcsi és gazdasági védelmétől az aktív szociál- és nemzetpolitikán át az egyház szabadságának, iskolázási és nevelőfunkciójának elismeréséig terjedően tekintette át a támogató társadalmi alrendszereket és struktúrákat. A hivatásrendi mozgalmak tapasztalatai alapján pedig részletekbe menően is elemezte a magyar társadalom fejlődésének háború utáni lehetőségeit. Kovrignak ebben a Katolikus Szociális Népmozgalom programja gyanánt megfogalmazott művében már a kereszténydemokrata pártszerveződés szociális programjának alapvetését olvashatjuk, amely által a keresztény politika eljutott nem csupán a tágan értelmezett szociális program, hanem a demokratikus politikai változások sürgetéséig is. A szociális jogok és a demokrácia összefonódásának felismerése – csakúgy, mint a nyugat-európai kereszténydemokrata pártok esetében – teremtette meg az átmenetet a világháború utáni kereszténydemokrata politikai program felé. Mindezek azután 1947-ben, a Demokrata Néppárt győri választási programjában kaptak konkrét megfogalmazást. Abban a programban, amelyre akkor – minden fenyegetettség és nehézség dacára – a magyar választók nyolcszázhuszezres sokasága mondott igent.

A *Merre megyünk?* című broszúra a háború szülötte. Titokban nyomtatták és terjesztették; szerzője, hasonlóan több kereszténydemokrata politikushoz, 1944-ben bújkálni volt kénytelen. A fegyverek között azonban úgy látszik, mégsem mindig hallgatnak a múzsák: a *Merre megyünk?* a világháború közepette világos üzenettel ment elébe a jövődönök, mutatta meg a társadalmi kibontakozás egyik lehetséges útját, és tett tanúbizonyságot arról, hogy a „szeretet, igazságosság, biztonság, béke” struktúrái társadalmi és politikai szinten is kimunkálhatók.

Petrás Éva